

Vladyslav Monchenko, an outstanding zoologist and his contribution to the development of zoological collections

Igor Emelyanov¹, Igor Zagorodniuk¹, Vitaliy Anistratenko²

¹ National Museum of Natural History, NAS of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

² Schmalhausen Institute of Zoology, NAS of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

article info

key words

fauna, zoology, expeditions,
natural history collections,
Vladyslav Monchenko.

correspondence to

Igor Emelyanov; National Museum
of Natural History, NAS of
Ukraine, 15 Bohdan Khmelnytsky
Street, Kyiv 01054 Ukraine;
Email: emeln@museumkiev.org;
orcid: 0000-0001-8198-8695

article history

Submitted: 02.04.2022. Revised:
11.05.2022. Accepted: 30.06.2022

cite as

Emelyanov, I., I. Zagorodniuk,
V. Anistratenko. 2022. Vladyslav
Monchenko, an outstanding
zoologist and his contribution
to the development of zoological
collections. GEO&BIO, 22:
29–36. [In Ukrainian, with English
summary]

abstract

The article is dedicated to the memory of the outstanding scientist-zoologist Vladyslav Ivanovych Monchenko. A brief outline of the main events of the scientist's activity is given. V. I. Monchenko's scientific achievements include 191 works published during his lifetime (among them 8 monographs and textbooks), almost 50 newly described taxa of copepod crustaceans and their parasites, and a unique collection of Copepoda. Fundamental generalisations carried out by V. I. Monchenko are recognised by scientists far beyond Ukraine. Those include the life cycles of copepods and the mechanisms of their regulation, as well as the analysis of the morphological evolution of this group, including experiments on the presence of cryptic species among cyclopods. His contribution to the biogeography of the Ponto-Caspian Basin are also important. The scientist's contribution to the development of the National Museum of Natural History (NMNH) NAS of Ukraine is shown. Among the valuable collection specimens transferred by V. Monchenko to the NMNH are various sponges, sea anemones, and ascidians from the Southern Ocean, sailfish and jellyfish from the Pacific Ocean, crustaceans (*Brucerolis bromleyana*) and corals from the coast of New Zealand. The collection also includes 39 specimens of exotic gastropod and bivalve molluscs, collected in various parts of the Indian and Atlantic oceans and in bodies of fresh water of oceanic islands, as well as a skeleton of a female Cape petrel (*Daption capense*). The fish exhibition includes a mounted Copper shark (*Carcharhinus brachyurus*) caught by a researcher in the Pacific Ocean off the coast of Japan, and a wet specimen of a pilot fish (*Naucrates ductor*) from the Pacific Ocean. Sixty specimens of 17 species of fish from the Pacific Ocean and the Black Sea are stored in the scientific collection of the NMNH. The scientist was elected a corresponding member of the NAS of Ukraine (2000), an academician of the NAS of Ukraine (2003), became a laureate of the D. K. Zabolotny Prize (1975) and the State Prize of Ukraine in the Field of Science and Technology (2007), and received the honorary title 'Honoured Worker of Science and Technology of Ukraine.'

© 2022 I. Emelyanov, I. Zagorodniuk, V. Anistratenko; Published by the National Museum of Natural History, NAS of Ukraine on behalf of GEO&BIO. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY-SA 4.0), which permits unrestricted reuse, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Владислав Монченко — видатний зоолог та його внесок у розвиток зоологічних колекцій

Ігор Ємельянов, Ігор Загороднюк, Віталій Аністратенко

Резюме. Статтю присвячено пам'яті видатного вченого-зоолога Владислава Івановича Монченка. Наведено короткий нарис основних подій наукової діяльності вченого. Науковий доробок В. І. Монченка становить 191 опубліковану за життя працю (серед них 8 монографій і підручників), майже півсотні описаних нових таксонів веслоногих ракоподібних та їхніх паразитів, унікальна колекція Соперода. Фундаментальні узагальнення В. І. Монченка визнані ученими далеко за межами України. Це стосується як життєвих циклів копепод та механізмів їх регуляції, так і аналізу морфологічної еволюції цієї групи, включно з експериментами щодо наявності криптичних видів циклопоподібних. Важливими є розробки з біогеографії Понто-Каспійського басейну. Показано його вагомий внесок у розбудову Національного науково-природничого музею (ННПМ) НАН України. Серед цінних колекційних зразків, переданих В. Монченком до ННПМ, — різноманітні губки, актинії та асцидії з Південного океану, парусники та медузи з Тихого океану, ракоподібні (*Brucerolis bromleyana*) і корали з узбережжя Нової Зеландії. В колекції є також 39 екземплярів екзотичних червононогих та двостулкових молюсків, зібраних в різних частинах Індійського та Атлантичного океанів, а також у прісних водоймах океанічних островів, є й скелет самки капського голубка (*Daption capense*). В експозиції риб представлено опудало короткохвостой сірої акули (*Carcharhinus brachyurus*), упійманої дослідником в Тихому океані біля берегів Японії, та мокрий препарат риби-лоцмана (*Naucrates ductor*) з Тихого океану. В фондах ННПМ зберігаються 60 екз. 17 видів риб з Тихого океану та Чорного моря. Науковець був обраний членом-кореспондентом (2000) та академіком НАН України (2003), став лауреатом Премії ім. Д. К. Заболотного АН УРСР (1975) та Державної премії України в галузі науки і техніки (2007), удостоєний звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (2008).

Ключові слова: фауна, зоологія, експедиції, природничі колекції, Владислав Монченко.

Адреса для зв'язку: Ігор Ємельянов; Національний науково-природничий музей НАН України; вул. Богдана Хмельницького 15, Київ, 01054 Україна; Email: emeln@museumkiev.org; orcid: 0000-0001-8198-8695

Вступ

До 90-річчя від дня народження науковця

Владислав Іванович Монченко (1932–2016) — відомий зоолог, паразитолог, еволюціоніст, мандрівник. Його наукова біографія насичена різноманітними експедиціями, конференціями, проектами, з ним пов'язані долі багатьох тепер відомих науковців і розвиток окремих наукових напрямків. Наукова діяльність вченого завжди була спрямована на опрацювання біологічного матеріалу, його детальний аналіз, вивчення видів в природних умовах і морфологічної мінливості на колекційних серіях, збором біологічних зразків.

Розробки і науковий спадок В. І. Монченка не раз ставали предметом уваги колег і учнів, що відбито і в серії вітальних пам'ятних статей про нього [Dovgal 2007; Anistratenko 2012; Anistratenko & Tokarev 2012]. Дослідник залишив по собі стрункі теорії, успішних учнів, майже 200 наукових публікацій і вагомі наукові колекції, що зберігаються як у Інституті зоології (ІЗАН), так і в Національному науково-природничому музеї (ННПМ) НАН України. У продовження статті про колегу на перші роковини його смерті [Anistratenko & Emelyanov 2017], автори підготували цей огляд, в якому, окрім біографічних деталей і наукових здобутків, показано також внесок дослідника у формування зоологічних колекцій, зокрема колекцій ННПМ.

Біографічні деталі

Владислав Іванович народився 2 квітня 1932 р. За часів Другої світової війни сім'я перебувала в евакуації, а в 1945 р. після переїзду родини до Києва Владислав продовжив навчання в школі, яку закінчив у 1950 р. Того ж року він вступив до Київського державного університету. У перші студентські роки інтереси В. І. Монченка були пов'язані із зоотехнією і конярством, а на третьому курсі він захопився паразитологією.

Рис. 1. Владислав Іванович Монченко в різні періоди свого наукового життя: ліворуч — на початку своєї наукової діяльності (перший рік аспірантури, 1955 р.), праворуч — в експедиції за міжнародною програмою «Блакитний Дунай» (ліворуч — Валентин Крижанівський, вересень 1990 р.).

Fig. 1. Vladyslav Ivanovych Monchenko in different periods of his scientific life: left — at the beginning of his scientific career (first year of postgraduate studies, 1955), right — during expedition under the 'Blue Danube' international program (on his left — Valentyn Kryzhanivskiy, September 1990).

По закінченню університету В. І. Монченко вступив до аспірантури ІЗАН у відділ паразитології (див. фото на рис. 1). Об'єктом досліджень були веслоногі ракоподібні як потенційні проміжні хазяї гельмінтів. Пройшов піврічне стажування у Варшаві у академіка В. К. Михайлова, де досліджував паразитичних евгленід та гриби у циклопів.

У 1975 р. з ініціативи Владислава Івановича в інституті було створено лабораторію безхребетних, яка у 1982 р. була реорганізована в науковий відділ фауни та систематики безхребетних, який Владислав Іванович незмінно очолював до 2004 р. До кінця життя він працював у цьому відділі на посаді головного наукового співробітника.

Ключові доробки

У 1962 р. Владислав Іванович захистив кандидатську дисертацію «Веслоногі ракоподібні (Copepoda) басейну Середнього Дніпра». Докторську дисертацію захистив у 1989 р. за темою «Вільноживучі циклопоподібні (Copepoda, Cyclopoidea) Понто-Каспійського басейну (фауна, екологія, зоогеографічний та морфо-еволюційний аналіз, філогенія, систематика)».

Дослідник сформулював низку узагальнюючих положень у галузі зоогеографії, еволюції та екології копепод. Він уперше встановив ендемізм цих ракоподібних на рівні роду у фауні Понто-Каспійського басейну, що стало підґрунтям для розробки нових уявлень про генезис Понто-Каспійського і Середземноморського зоогеографічних комплексів у Азовському і Чорному морях [Anistratenko & Emelyanov 2017].

Владиславом Івановичем спільно з його учнями експериментально доведено наявність серед циклопоподібних криптичних видів, формування яких розглядається як перший щабель на шляху до морфологічної диференціації [напр. Monchenko & Samchyshyna 2009; Monchenko *et al.* 2011]. Такі його доробки є важливим внеском у розвиток теорії видоутворення, і його включено у почесний пантеон українських дослідників проблеми виду та видоутворення [Zagorodniuk 2019].

Експедиції та колекції

Накопичуючи матеріал, Владислав Іванович багато подорожував, збираючи проби у численних експедиціях в межах тогочасного Радянського Союзу, а також під час морських експедицій на науково-дослідних суднах в Атлантичному, Тихому, Індійському та Південному

океанах. Це були неймовірно важливі, а за фактом і неповторні подорожі українських науковців до Океанії та Антарктики (рис. 2–3).

Упродовж всього свого професійного життя Владислав Іванович збирав матеріали. Зокрема, ним зібрано величезну колекцію ракоподібних, які були основним об'єктом його уваги. У відділі фауни та систематики безхребетних ІЗАН зібрана ним колекція веслоногих ракоподібних (Copepoda) нараховує понад 300 видів [Kharchenko *et al.* 2014]. На основі цієї колекції дослідник описав 37 нових для науки видів, а також 7 нових родів та одну підродину циклопід [огляд див.: Anistratenko *et al.* 2016]. В Інституті зоології НАНУ (за сайтом ІЗАН¹) зберігаються типи 32 таксони копепод, зокрема 8 підвидів і 24 види. Такими видами є (ім'я дослідника при назвах тут опущено):

Кавказ, Закавказзя, Каспій, Кизил-Кум: *Acanthocyclops biarticulatus* 1972 (Кизил-Кум), *Bryocyclops incognitus* 2010 (Азербайджан), *Bryocyclops jankovskajae* 1972 (Кизил-Кум), *Caspicyclops mirabilis* 1986 (Каспій), *Cryptocyclopina inopinata* 1979 (Каспій), *Cyclops ricae* 1977 (Малий Кавказ), *Diacyclops imparilis* 1985 (Малий Кавказ), *Smirnoviella unisetosa* 1982 (Каспій), *Spreocyclops cinctus* 1983 (Малий Кавказ), *Spreocyclops atropatensis* 2010 (Азербайджан).

Україна та Польща: *Colpocyclops dulcis* Monchenko, 1977 (Херсонщина), *Colpocyclops longispinosus* 1974 (Одещина), *Cyclopina oblivia* 1981 (Чорне море), *Cyclopina parapsammophila* 1980 (Чорне море), *Cyclopina pontica* 1977 (Чорне море), *Cyclopinotus eximia* 1981 (Чорне море), *Diacyclops cohabitatus* 1980 (Карпати), *Diacyclops insularis* 1982 (Чорне море), *Eucyclops persistens* 1978 (Чорне море), *Halicyclops cryptus* 1979 (Чорне і Азовське моря), *Halicyclops validus* 1974 (Чорне і Азовське моря), *Paradinemula polonica* 1967 (Варшава), *Schizopera borutzkyi* 1967 (Одещина), *Smirnoviella reducta* 1977 (Одещина).

В дальніх експедиціях В. І. Монченко збирав багато матеріалів і для своїх колег. Наприклад, на прохання М. Зерової у 42-му рейсі «Академіка Вернадського» він зібрав багату колекцію ґрунтової фауни (Африка, Мадагаскар, Сейшели, Сінгапур, Індонезія). На кожній зупинці Владислав Іванович не забував брати ґрунт, робити вигонку і складати все у пробірки, які передавав колегам (О. Протасов, особ. повід.).

Вагомий внесок зробив В. І. Монченко і в розвиток колекцій ННПМ як ключового сховища зоологічних матеріалів НАН України [Emelyanov & Chervonenko 2016]. Багато цінних експонатів, які він привозив з численних морських експедицій, починаючи з 1958 р., було передано до фондів музею. І на сьогодні в фондах та експозиціях зоологічного та палеонтологічного відділів ННПМ є експонати, які були передані ним.

В експозиції риб відділу зоології ННПМ серед найбільш цінних експонатів варто відмітити опудало короткохвостой сірої акули (*Carcharhinus brachyurus*, рис. 4), упійманої дослідником в Тихому океані біля берегів Японії (1959, leg. Г. Бошко, В. Монченко), та мокрий препарат риби-лоцмана (*Naucrates ductor*) з Тихого океану (19.08.1959; leg. Г. Бошко, В. Монченко). У фондах відділу зоології ННПМ зберігаються 60 екз. 20 видів риб з Тихого океану та Чорного моря (за базою даних іхтіологічної колекції ННПМ: Л. Маніло та А. Паньков, особ. повід.). У цьому переліку: 1) 20 видів риб (33 екз.) з Тихого океану, судно «Витязь» (крайні дати 6–20.09.1959; leg. Г. Бошко, В. Монченко); 2) один вид (1 екз.) з Чорного моря, Крим (01.09.1964; leg. В. Монченко); 3) один вид (26 екз.) з Охотського моря, о. Шикотан, (25.07.1965; leg. В. Монченко). Ці матеріали увійшли до каталогу колекцій ННПМ «Риби океанів» [Manilo 1997].

У орнітологічних фондах відділу палеонтології ННПМ зберігається повний скелет самки капського голубка (*Daption capense*). Згідно з записами, цей скелет надійшов від флотилії «Слава» (Л. Горобець, особ. повід.).

¹ Сторінка про типові зразки: <https://www.izan.kiev.ua/collect/holotype/crustac.htm>

Рис. 2. Владислав Іванович Монченко (праворуч) з колегами на борту морського судна (1957 рік). Ліворуч — Валеріан Бондаренко, таксидерміст наукової групи флотилії «Слава». Фото з архіву І. Загороднюка (від родини В. Бондаренка).

Fig. 2. Vladyslav Ivanovych Monchenko (right) with colleagues on board of a sea vessel (1957). Left is Valerian Bondarenko, a taxidermist of the scientific group of the Slava flotilla. Photo from the archive of I. Zagorodniuk (courtesy of V. Bondarenko's family).

Рис. 3. Владислав Іванович Монченко (ліворуч) з колегами на острові Завадовського (1957 рік). Острів Завадовського — це незаселений вулканічний острів у Південній Атлантиці. Фото з архіву І. Загороднюка (від родини В. Бондаренка).

Fig. 3. Vladyslav Ivanovych Monchenko (left) with colleagues on Zawadowski Island (1957). Zawadowski Island is an uninhabited volcanic island in the South Atlantic. Photo from the archive of I. Zagorodniuk (courtesy of V. Bondarenko's family).

Рис. 4. Опудало короткохвостої сірої акули (*Carcharhinus brachyurus*), здобутої В. Монченком біля берегів Японії, в зоологічній експозиції ННПМ. Фото І. Загороднюка.

Fig. 4. A mounted short-tailed grey shark (*Carcharhinus brachyurus*) caught by Vladyslav Monchenko off the coast of Japan, now exhibited in the NMNH. Photo by I. Zagorodniuk.

Рис. 5. Зразки різних груп безхребетних, зібрані В. І. Монченком в Антарктиці та Атлантиці, на експозиції Національного науково-природничого музею НАН України. Фото Є. Улюри.

Fig. 5. Specimens of various groups of invertebrates collected by V. I. Monchenko in Antarctica and in the Atlantic in the exhibition of the National Museum of Natural History, NAS of Ukraine. Photo by E. Ulyura.

Очевидна особлива увага дослідника до різних груп морських безхребетних. Серед численних представників тваринного світу, переданих В. Монченком до ННПМ, слід згадати губок, актиній та асцидій з Південного океану, вітрильників та медуз із Тихого океану, ракоподібних (*Brucerolis bromleyana*) і коралу з узбережжя Нової Зеландії. Загалом в колекції ННПМ (як збору, так і експозиція) є 15 «мокрих» серій різних груп безхребетних тварин, привезених Владиславом Івановичем з океанічних подорожей 1958–1969 років. Такі дані представлено в табл. 1. Окремі з них — черевоногий молюск аргонавт (Gastropoda: *Argonauta*), «морський тарган» з ракоподібних (Isopoda: *Idothea*) та 4-променеви губки (Tetraxonida: *Geodia*) представлено на рис. 5.

У колекції відділу зоології ННПМ також є 39 зразків черевоногих та 31 зразок двостулкових молюсків (Gastropoda), зібраних Владиславом Івановичем в різних частинах Індійського та Атлантичного океанів, а також у прісних водоймах океанічних островів (О. Байдашніков, особ. повід.). За каталогом колекції Gastropoda в ННПМ [Pohrebniak & Sedysheva 2015], крайні дати цих серій — 23.01.1991–17.04.1991, колектори — Ю. Мовчан та В. Монченко, місця збору: 1) Банка Сая-де-Малья (підводне Маскаренського плато) в Індійському океані (8 зразків); 2) провінція [або місто?] Конакрі в Гвінеї (2 екз.); 3) форт Дофен на півдні Мадагаскару (16 екз.); 4) окол. Волфіш Бея [= «Китової затоки», записано як «Уолфім Бея»] в Атлантиці біля берегів Намібії (13 екз.).

Таблиця 1. Зразки різних груп безхребетних, що зібрані В. І. Монченком під час його морських та океанічних експедицій, у фондах відділу зоології ННПМ (представлено Н. Петренко та Є. Улюрою)

Table 1. Materials collected by V. I. Monchenko in sea and oceanic expeditions, now stored in the Department of Zoology of the NMNH (presented by N. Petrenko and E. Ulyura)

№	Тип	Клас [ряд]	Таксон (кількість)	Рік	Місцезнаходження*
1	Губки (Porifera)	Demospongiae (ряд indet.)	[клас] Demospongiae sp. (5 екз.)**	1958	Антарктика 67°S 77°E [leg. Бошко, Монченко]
2	Губки (Porifera)	Porifera (клас та ряд indet.)	Губки (22 екз.)	1958	Антарктика 67°S 77°E [leg. Бошко, Монченко]
3	Кнідарії (Cnidaria)	Anthozoa [ряд Actiniaria]	Актинії (9 екз.)	18.01.1959	Антарктика, о. Монтегю [leg. Бошко, Монченко]
4	Кнідарії (Cnidaria)	Medusozoa (клас та ряд indet.)	Медузи (8 екз.)	6, 8 та 11.08.1959	Тихий океан, судно «Витязь». leg. Бошко, Монченко
5	Кнідарії (Cnidaria)	Medusozoa (клас та ряд indet.)	Медузи (9 екз.)	28.08.1959	Тихий океан, судно «Витязь». leg. Бошко, Монченко
6	Кнідарії (Cnidaria)	Hydrozoa [ряд Siphonophorae]	<i>Physalia</i> sp. (97 екз.)	10 та 22.08.1959	Тихий океан, судно «Витязь». leg. Бошко, Монченко
7	Кнідарії (Cnidaria)	Hydrozoa [ряд Anthoathecata]	Велелла <i>Velella</i> sp. (8 екз.)***	11.08.1959	Тихий океан, судно «Витязь». leg. Бошко, Монченко
8	Кнідарії (Cnidaria)	Anthozoa [ряд?]	Корал (1 екз.)	1958	Узбережжя Нової Зеландії [leg. Бошко, Монченко]
9	Кнідарії (Cnidaria)	Cnidaria (клас та ряд indet.)	Indet. (1 екз.)	26.08.1959	Тихий океан, судно «Витязь». leg. Бошко, Монченко
10	Молюски (Mollusca)	Cephalopoda [ряд Octopoda]	<i>Argonauta argo</i> (1 екз.)	1959	Тихий океан, судно «Витязь». leg. Бошко, Монченко
11	Членистоногі (Arthropoda)	Malacostraca [ряд Isopoda]	<i>Brucerolis</i> [' <i>Serolis</i> '] <i>bromleyana</i> (2 екз.)	1958	Узбережжя Нової Зеландії [leg. Бошко, Монченко]
12	Членистоногі (Arthropoda)	Malacostraca [ряд Isopoda]	<i>Idothea</i> sp. (2 екз.)	08.01.1958 [1959?]	Антарктика, о. Монтегю [leg. Бошко, Монченко]
13	Голошкіпи (Echinodermata)	Echinoidea [ряд Camarodonta]	<i>Heliocidaris tuberculata</i> (1 екз.)	1958	Узбережжя Нової Зеландії [leg. Бошко, Монченко]
14	Хордові (Chordata)	Ascidacea [ряд?]	Асцидії (2 екз.)	1959	Антарктика [leg. Бошко, Монченко]

* У зразків з рейсу з 08.1958 до 01.1959 рр. етикетки неповні, переважно без точних дат і без вказання колекторів, тому колекторів вказано у квадратних дужках. ** Зразки записані в каталозі й зберігаються у фондах як «Tetraxonida». *** У каталозі є запис ще 8 зразків з аналогічними даними (місце, дата, кількість), проте замість латини (*Velella*) написано «парусник»; на думку авторів, це повторна реєстрація тієї самої серії.

Із двостулкових (*Bivalvia*), за відповідним каталогом колекцій ННПМ [Pohrebniak *et al.* 2008], є 31 стулка чотирьох видів трьох родин (det. О. Корнюшин), всі зібрані у південних широтах — в Єгипті, Гвінеї та Сінгапурі, з крайніми датами 3.01.1991–5.03.1991:

Родина Arcidae Lamarck, 1809. • *Anadara* sp.: № 569 (2.1) — 7 стулок, Сінгапур, leg. Ю. Мовчан, В. Монченко, 05.03.1991. • Родина Anomiidae Rafinesque, 1815. • *Anomia peruviana* d'Orbigny, 1846: № 2102 (2.1) — 10 стулок, Гвінея («ПАР»), Атлантичний океан, окол. Волфіш Бея («Уолфім Бея»), leg. Ю. Мовчан, В. Монченко, 24.01.1991. Родина Donacidae Fleming, 1828. • *Donax* sp.: № 570 (2.1) — 2 стулки, Єгипет, Александрія, leg. Ю. Мовчан, В. Монченко, 03.01.1991. • *Donax denticulatus* (L., 1758): № 591 (2.1) — 18 стулок, Єгипет, Александрія, leg. Ю. Мовчан, В. Монченко, 03.01.1991.

Визнання

Владислав Іванович підготував двох докторів і вісім кандидатів наук, проте його учнями є й багато тих, кого виховують його учні. На його честь названо три роди та дев'ять видів циклопоїдних ракоподібних і два види наземних черевоногих молюсків (Gastropoda) із Мадагаскару, один із яких названо на його честь — *Boucardicus monchenkoi* [Balashov & Griffiths 2015].

Владислав Іванович Монченко був у складі редколегій низки наукових журналів та серії видань «Фауна України», заступником голови експертної ради з біологічних наук ВАК України, членом двох спецрад із захисту докторських дисертацій, входив до складу вчених рад 5 установ, зокрема й ННПМ. Протягом 15 років був заступником директора з наукової роботи ІЗАН. Його було обрано членом-кореспондентом НАН України (2000), академіком НАН України (2003), він став лауреатом Премії ім. Д. К. Заболотного АН УРСР (1975) та Державної премії України в галузі науки і техніки (2007), був удостоєний почесного звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (2008).

Владислав Іванович завжди вирізнявся принциповими, проте доброзичливими виступами на засіданнях учених рад та спецрад із захисту дисертацій. Його світла особистість видатного науковця та вчителя залишається у пам'яті всіх, хто з ним працював.

Подяки

Автори дякують співробітникам ННПМ, Інституту зоології та Інституту гідробіології НАН України А. Бабицькому, О. Байдашнікову, Л. Горобцю, Л. Манілу, А. Панькову, Н. Петренко, В. Пескову, О. Протасову, Є. Улюрі за допомогу у з'ясуванні обсягів і переліку матеріалів, зібраних В. Монченком. Дякуємо Л. Прокопчук (Бондаренко) за передані фото та З. Баркасі за редагування англійських частин. Дякуємо Є. Улюрі за фото зразків на вітринах ННПМ. Автори дякують М. Сну за важливі коментарі й зауваження, надто стосовно обсягів колекцій і таксономії зібраних зразків.

References

- Anistratenko, V. V. 2012. Vladyslav Ivanovych Monchenko (to the 80th anniversary of the birth). *Vestnik zoologii*, **46** (2): 185–188. [In Russian]
- Anistratenko, V. V., Y. N. Tokarev. 2012. To the anniversary of the academician Vladyslav Ivanovych Monchenko. *Marine Ecological Journal*, **11** (2): 107–108. [In Russian]
- Anistratenko, V., I. Dovgal, N. Filimonova. 2016. In memory of Vladyslav Ivanovych Monchenko. *Vestnik zoologii*, **50** (2): 175–178. [In Ukrainian]
- Anistratenko, V. V., I. G. Emelyanov. 2017. Vladyslav Ivanovych Monchenko — an outstanding researcher-zoologist (02.04.1932 — 08.02.2016). *Proceedings of the National Museum of Natural History*, **15**: 141–144.
- Balashov, I., O. Griffiths. 2015. Two new species of minute land snails from Madagascar: *Boucardicus monchenkoi* sp. nov. and *B. ambindaensis* sp. nov. (Caenogastropoda: Cyclophoridae). *Zootaxa*, **4052** (2): 237–240.
- Dovgal, I. V. 2007. Vladyslav Ivanovych Monchenko (to the 75 anniversary of the birth). *Vestnik zoologii*, **41** (3): 285–286.
- Emelyanov, I. V., O. V. Chervonenko. 2016. On the history of the National Museum of Natural History, NAS of Ukraine (to the 50th anniversary of establishment). *Proceedings of the National Museum of Natural History*, **14**: 3–12. [In Ukrainian] <https://bit.ly/3qE9iEx>

- Kharchenko, V. A., A. V. Puchkov, M. D. Zerova, L. A. Kolodochka, V. V. Anistratenko, [et al.]. 2014. Scientific Fund Collections of I. I. Schmalhausen Institute of Zoology, NAS of Ukraine. *Proceedings of the National Museum of Natural History*, **14**: 95–108. [In Ukrainian]
- Manilo, L. G. 1997. *Fish of the oceans*. Zoological Museum, NMNH NAS of Ukraine. Kyiv, 1–138. [In Russian]
- Monchenko, V. I., L. V. Samchyshyna. 2009. Conception of crossed populations: application in Cyclopoida taxonomy. *Vestnik zoologii*, **43**(3): 195–198. [In Russian]
- Monchenko, V. I., L. P. Gaponova, V. R. Alexeev. 2011. Identification of sibling species of the genus Eucyclops in water bodies of Ukraine and Russia by hydrobiological analysis. In: Alekseev, V. R., S. Y. Tsalolikhin (Eds). *Biological Diversity of Aquatic Invertebrates of Continental Reservoirs*. Zoological Institute RAS. Sankt-Petersburg, 27–31. [In Russian]
- Pohrebniak, S. G., E. M. Sedysheva, O. V. Korniushev. 2008. *Bivalves (Mollusca: Bivalvia)*. National Museum of Natural History, NAS of Ukraine, Kyiv, 1–153. [In Ukrainian] <https://bit.ly/3QYvjZv>
- Pohrebniak, S. G., E. M. Sedysheva. 2015. *Gastropods (Mollusca, Gastropoda)*. National Museum of Natural History, NAS of Ukraine, Kyiv, 1–386.
- Zagorodniuk, I. 2019. Species concepts in biology: development of ideas in Ukraine. *Bulletin of the Uzhhorod University. Series Biology*, **46–47**: 7–36. [In Ukrainian]